

1. MEKTUBUN BAŞLIĞI VE KONUSU

Evvelki mektup, ismi zahir ile münasib olan bir takım hallerin beyanı, tevhidden olan hususi bir kısmın zuhurunun beyanı, Arş'ın üstünde vakı olan bir takım yükselişlerin beyanı, Cennet derecelerinin açılması, bazı Allah dostlarının mertebelerinin zahir olması hakkındadır.

Bu mektup, İmamı Rabbani (kuddise sırruhu) tarafından büyük şeyhine yazılmıştır. Bu ol bir zattır ki kamil, kemale erdirici, velayet derecelerine ulaşan, sonu başa girdirme yoluna hidayet eden, razı olunmuş dini kuvvetlendirici, şeyhimiz, imamımız, Şeyh Muhammed Baki, en-Nakşibendi el Ahrârî'dir. Allah'u Teâlâ onun mukaddes sırrını pak eylesin ve onu temenni ettiğinin en son noktasına ulaştırsın.

1. MEKTUBUN TERCÜMESİ

Kulların en zayıfı olan Ahmed tarafından, en yüce arz makamına (gönderilen) arzu-haldir. Dağınık hallerini, şerefli emir gereğince, kendin-de bulduğu cüretle arz ediyor. [\[1\]](#)

Tarikat yolculuğu esnasında ismi zahir tecellisi [2] ile şereflendim; öyle bir külli tecelli ki benim için bütün eşyada zahir oldu. Her birinde olan başlı başına hususi tecelliler ile. Özellikle kadınların örtülerinde. [3] Bilakis onların

cüzlerinde [4]

hususî olarak vakı oldu. O kadar ki, şu taifeye boyun eğer oldum. O şekilde ki, bunu açıklamaya kadir olamıyorum. Bu boyun eğmek te çaresiz oldum.

[5]

Bu mahalde hasıl olan şu zuhur, başka bir mahalde hasıl olmadı. Şu örtüde acaib özelliklerden ve letafetlerden hususî olarak gördüğüm şeyler, başka hiçbir zuhur yerinde (asla) ortaya çıkmadı.

[6]

Tama mıyla eriyip huzurlarında su gibi aktım.

Aynı şekilde benim için her bir yiyecekte, içecekte ve elbisede başlı başına tecelliler oldu. Leziz ve külfetle hazırlanmış yemekte olan güzellik ve letafet, başka yerde hasıl olmadı. Bu farklılık tatlı ve acı su arasında da mevcut oldu, bilakis her bir tatlı şeyde o şeyin kemalinde olan fark-lılıklar üzerine başlı başına hasıl oldu. [7]

Bu hususî tecellileri yazmakla arz etmem mümkün değil. Şayet yüce huzurunuzda ulaşırsam elbette onları size arz ederim.

Fakat şu tecelliler esnasında Refiki A'laya [8] müştak oldum. Mümkün olduğu kadar ondan gayrısına iltifat etmedim. Şu kadar var ki o hal altında mağlup olunca, iltifat etmekten ayrılık bulamadım. Bu esnada bana malum oldu ki şu tecelli, tenzihi olan şu nisbete zıt değildir. Zira batın şu nisbet ile alakalı olup onun için zahire asla iltifat yoktur. Ancak şu tecelli ile şeref-lenen zahirdir ki o, şu yüce nisbetten habersiz ve boşdur. Doğrusu ben batınımı, göz kayması ile ibtila olmamış buldum, bilakis batın bütün malumatlar ve zuhuratlardan yüz çevirmiştir. Zahir kesret ve ikiliğe yönelici olunca, şu tecelli ile mesut oldu.

[9]

Bir zaman sonra, şu tecelli örtünüp kapanmaya başladı. Hayret ve cehalet nisbeti olduğu hal üzere kaldı. Şu tecelliler zikredilmemiş bir şey olarak kaldı.

Bundan sonra hususi fenadan [10] bir şey arız oldu. Şu ilmi teayyün [11] ki, teayyün geri döndükten sonra zahir olmuştu, şu fena içinde yok oldu ve ene (benlik) zannından hiçbir eser kalmadı. Şu vakitte islam eserleri görün meye ve gizli şirk

[12] nişanlarının yok olma alametleri zahir olmaya başladı. Aynı şekilde amellerde futur ve noksanlık görmek, hatıralar, düşünceler ve niyetlerde töhmet (görmek) hasıl oldu.

Hasılı kelam bazı kulluk ve izmihlal emareleri zahir oldu. Noksan sıfatlardan münezzehten olan Allah'ı Teâlâ, teveccühlerinizin bereketi ile bizleri kulluğun hakikatı makamına ulaştırın.

Arş'ın üzerine olan yükselişler çok kere vakı olmaktadır.

Ne zaman ki ilk mertebeye yükseliş vakı olup mesafeyi aştıktan sonra Arş'ın üstüne ulaştığımda, ebedi cennet, içinde bulunan şeylerle bir-likte müşahade olundu. O vakitte hatırıma geldi ki orada bazı kimselerin makamlarını müşâhade edeyim. Teveccüh edince, onların makamlarına bakışım ulaştı ve o şahısları, o mahalde derecelerinin farklılığı üzere mekanlarını, mevkilerini, zevklerini ve şevklerini gördüm. [13]

Sonra ikinci derecede yükseliş vakı oldu. Büyük meşayih'in, kıymetli Ehli Beyt imamlarının ve insanları irşad eden Hulefa-i Raşidin'in makam-ları ve Peygamberimiz (aleyhis-selatu ves-selam)'ın hususi makamı, aynı şekilde farklılıkları üzere, diğer yüce peygamber ve resullerin makamları, yüksek melek cemaatinin makamları da Arş'ın üzerinde müşahade olundu. (Aynı keşifler, bu yolu izleyenlere de kabiliyyetleri miktarınca müşahade ettirilmektedir.)

Arş'ın üzerindeki bu yükselişten, yerin merkezi ile Arş arasındaki mik tar veya daha az miktar yükseliş olup, Hazreti Hâce Bahaüddin Nakşibendî (kuddise sırruhu) makamına kadar ulaştı. Bu makamın üstünde büyük meşayıhtan bazıları vardı. Bilakis bu makamdaki bazı yüksek Şeyh Marufu Kerhi, Şeyh Ebu Said el Harraz gibileri vardı. Diğer bazı meşayıh'ın makamları bunun altında, bazılarıninkisi ise onun makamında idi. Alt makamda olanlar, Şeyh Alaud-Devle Es-Semnâni, Şeyh Necmud-din el Kübra gibileridir. Üst makamda olanlar Ehli Beyt imamları idi. Bunun üstünde Hulefa-i Raşidin'in (Allah'ı Teâlâ hepsinden razı olsun) makam-ları vardı. Diğer peygamberlerin (üzerlerine salat selam olsun) makamları, Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)'in makamından bir tarafta idi, yüce meleklerin makamları da aynı şekilde Peygamberimizin makamından diğer tarafta idi. Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)'in

maka-mı için, diğer bütün makamlara nisbetle asalet ve üstünlük vardı. Allahu subhanehu bütün işlerin hakikatını en iyi bilir.

Allahu Subhanehu'nun yardımı ile her ne zaman dilersem yükseliş vakı oluyor, bazı vakitlerde irade etmeksizin de vakı oluyor. Diğer bir takım eşya müşahade oluyor. Bazı yükselişlerde yine bir takım eserler terettüp etmiş. Bunların ekserisi unutulmaktadır. Arz vaktinde hatırlamam için her ne zaman bazı halleri yazmak istesem bu hasıl olmuyor. Zira bunlar nazarda değersiz görülüyor. Belki onlar kendilerinden istiğfar edil-meye uygundur, nerde kalsın ki onları yazayım. Bunlardan bazısı şu mek-tubu yazma anında hatırımda idi, fakat sonunda yazmaya imkan olmadı.

Bundan ziyadesi, ebebi kötü yapmaktır.

Molla Kasım'ın hali güzeldir. İstihlak ve istiğrak hali [14] ona galip gel-miş. Cezbe makamlarının [15] tamamını geçti, adımını bunların üstüne koydu. Evvelce sıfatları asıldan görüyordu, şimdi şu sıfatları mevcudiyet leriyle beraber nefsine zıt bulmaktadır.

[16]

Nefsini sırf boş bulmaktadır. Bilakis sıfatların kendisiyle kaim olan nuru, yine nefsine zıt görmektedir. Nefsini bu nurdan bir tarafta bulmaktadır.

Diğer arkadaşların halleri gün-begün yükseliştedir. Başka bir mek-tupta, Aziz olan Allahın dilemesiyle bunları tafsilatıyla yazmak istiyorum.

[1] İmamı Rabbani kuddise sırruhu, mürşidinin emri gereğince hallerini yazarak bildirmek-tedir. Böylece halini üstadına bildirerek varsa yanlışının düzeltilmesini istemektedir. Bur-dan dervişlerin anlaması gereken husus, kendilerine arız olan halleri veya rüyaları ancak ehline bildirmek, kendi akli yorumlarıyla seyri-sülûküne yön vermemektir. Zira herkes kendi anlayışına göre manevi yolda ilerleyecekse niçin mürşide ihtiyaç duyulsun ki!

[2] Risale-i Kudsiyyenin kıymetli şerhinde, **Efendi Hazretleri** (Mahmud el-Ofî kuddise sırruhu) bu konu ile alakalı beyitlerde kısaca şu izahatı yapar:

“Zahir ile mazharı anlamak için bir misal verelim, güneş zahir, güneşin ışıklarının vurduğu yer mazhardır. Allahu teala'nın isimleri zahir, o isimlerin vurduğu yer mazhardır.

Allahu teala'nın isimleri insanlara, hayvanlara, cinlere, sebzelere, meyvelere, aya, güneşe, ve sair canlı cansız her şeye vurur. Mesela bir üzümü ele alalım, üzümün çekirdeği, yaprağı, dalları, salkımı, gövdesi, kökleri her biri ayrı ayrı mezahirdir. Allahu teala'nın halık ismi, o üzümün köküne, gövdesine, yaprağına, salkımına, çekirdeğine vuruyor. O halık ismi zahir, vurduğu yer mezahir oluyor. İnsan da böyledir, insana vuran ismi zahir, insan o ismin mazharıdır. Allahu teala'nın görmek sıfatı zahir, bizim gözlerimiz mazhardır.”

Diğer sıfatlar da aynı şekildedir. İşte Allahu teala'nın sıfatlarının eşyada zuhura gelme hali, manevi yolda ilerleyen kimselere özel bir şekilde ayân olur. Burda salık, bazı kemalat-lardan haberdar edilir. Eğer bunları yeterli götüp asıl maksud olan Mevla teala'yı talepten geri durursa, artık onun seyri asla sona ermez ve eşyadaki tecellilerle oyalanarak işin sahibini bulduğunu zanneder. Bu badireden çıkması için mutlaka Mevla teala'ya sığınarak mürşidinin manevi desteğini almalı ki onu ordaki oyalanmalardan kurtarsın.

[3] Burda bahsedilen husus ta aynı şekilde beyan edilen tecellilerin sâlike açılma halidir. İyi kötü, hayırlı ve şerli her şey, varlık sahasına gelmekte Allahu tealanın yaratmasına muhtaç olduğundan onlara verilen varlık, tabiki Allahu teala'nın sıfatlarının zıllarının o şeye ulaşma sııyla meydana gelecektir. Bu varlık bir örtü veya insan veya başka bir varlık ise de yine var olmakta Allahın sıfatının zıllının kendisine ulaşmasına muhtaçtır. Buna göre kalb gözü açık olan salıkların, Allahu teala'nın sıfatlarının bütün eşyaya ulaşma hallerini temaşa ederek seyretmelerinde herhangi bir mani söz konusu değildir. Ancak sakıncalı olan husus bu tecellileri, tecellinin sahibi ile karıştırmaktır ki bu durumda iki ihtimal vardır. Birincisi gerçek-ten tecellinin tesirinde kalarak kendinden geçen ve manevi sarhoşluğa dalan müridin işi karıştırmasıdır ki bunda mazur sayılır ve ilerde bu halden kurtulması umulur. İkincisi, ken-dinde böyle tecelli hali olmayıp sırf bilgi ve zanla konuşmaktır ki bu durumda kişi zındıklığa düşer ve cahilleri de saptırır, Allah muhafaza eylesin.

[4] Bu ibareyi aslına göre tercüme ettik. Bazı tercümelerdeki ifadeler aslına uygun değildir. Zira burda bahsedilen ismi zahir tecellisidir ki, daha evvel söylendiği gibi bütün eşyada

sıfatların zahir olmasından bahsedilmektedir. Yoksa burda ‘Suri Tecelli’ denilen halden bahsedilmemektedir. Suri tecelli de saliklere, bildikleri bir suret ile hususi bir tecelli hasıl olmaktadır. **“Allah, Âdem’i kendi suretinde yarattı”** hadisi kudsisinde anlatılmak istenen mana da bununla alakalıdır. Halbuki Allahu teala, her türlü şekil ve suretten ve bizim aklımıza, fehmimize gelen her türlü biçim ve kayıtlardan münezzehtir. İşte bu gibi müte-şâbih konuları anlamak için kişinin o kıvama gelmesi gerekir. Sözle anlatılmaz, ancak o hale ulaşmakla bilinir.

Ayrıca bu meseleyi dillerine dolayanlara karşı cevap vermeye de mecbur olma-dığımızı ifade edelim, zira o makama gelen kimseler bunun hakkında tartışabilirler, o ma-kamdan haberi olmayanların aşağıdan bakarak tahmin yürüterek büyük bir Allah dostu hak kında kötü zan beslemesi asla caiz değildir. Bu fakirin de başından böyle bir olay geçmişti. İnkarcı biri ile münakaşadan sonra Efendi Hazretlerine müracaat ettiğimde onlara nasıl cevap vereceğimizi sormuştum. Buyurdular ki; **‘Onlara cevap vermekle uğraşmaya gerek yok, laf anlamazlar.’** Bundan sonra asla ehli olmayanlarla, yüce Nakşi yolu hakkında tartışmak veya onlara cevap vermek düşüncesi bende kalmadı, elhamdulillah.

[5] Musa aleyhis-salatü vessalam’a vakı olan Tur dağının toz olması tecellisi neticesinde o büyük peygamber bayılıp düşmüştür. Bizim peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem’in ümmetinden olan alimler ve ariflere olan tecelliler karşısında dayanmak ve bu tecellilerden hissedar olmak, yine o şanlı Peygamberimizin bereketi hürmetine olmaktadır.

[6] Bu ifadelerden kadınların örtüsünün ne kadar büyük fazilet ve kıymet taşıdığını anlamak gerekir. Yani, örtünen kadınlara Allahu tealanın ne kadar çok rahmeti ile muamele ettiğini burdan anlamak lazımdır. Hadisi şerifte **‘Ahiret hurilerinden birinin baş örtüsünün ucu semadan aşağı sarkıtılsa, onun nurundan göneşin ışığı söner’** buyrulmuştur. Buna göre farz olan örtünün nuru ve kemalatı, elbette hurinin örtüsünden kat kat fazla olduğu anlaşılır. Diğer islam nişanlarındaki (sakal-sarık-abdest-namaz-oruç gibileri) nuru ilahi’yi de bur dan anlamak lazımdır.

[7] Bütün bunlarda ortaya çıkan netice; salik sâfi kalble zikrederek manevi yardımla temiz-lenerek öyle bir hale gelirki, artık eşyadaki ilahi tasarruflardan ona kapılar açılır da Mevla teala’nın sanatını müşahede eder. Hayran oldukça hayran kalır, Rabbisinin hünelerini müşahede eder, O’na ulaşmak için arzusu artar. Bu hususla alakalı olarak Âli İmran suresindeki

190-191.ayetler bize ışık tutmaktadır.

yatarken

“Onlar, ayakta iken, otururken, yanları üzerine
(her vakit) **Allah’ı zikrederler, göklerin ve**

yerin yaratılışı hakkında tefekkür ederler.“

Bu tefekkürleri neticesinde kalbleri uyanınca

“Sen bunları boşuna yaratmadın!...”

diyerek diyarda bulunurlar.

[8] yüce dost-Mevla Teala.

[9] Yani, batın ki ruh tarafıdır, onun zahir ile alakası kesilince artık zahirin işlerinden tesirlen-mez ve devamlı olarak Mevla teala ile beraberliğini muhafaza eder. Zahir taraf ki beden dediğimiz cesettir, onun lezzetlendiği şeyler ruha tesir etmez. Bu durum ruhun, bedeninin esaretinden kurtulup tamamen Rabbisine yöneldiği zamanda mümkün olur.

Kesret, çok fazla şeyle alaka kurmak. **İkilik**, birden gayrısını görmek hali.

[10] **Fena**: Yok olma hali. Düşük ilimlerden yüce ilimlere ulaşmak. Salikin, nuru ilahide kendi varlığını kaybetmesi. Bu durum evvela mürşidin nurunda erimekle başlar, sonra Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in nurunda eriyip yok olma haline ulaşılır. Daha sonra Allahın nurunda erimek/yok olmak hali gelir. Mesela, şiddetli ışık karşısında duran kişinin gözleri kamaşınca artık hiçbir şeyi göremez, hatta kendini bile.

[11] **İlmi teayyün**: İlimde belirlemek. Allahu tealanın bütün kainatı evvela ilminde belirlemesi.

[12] Bu hale ulaşınca salik, suretten hakikata adım atar, imanı ve ibadetleri artık suretten kurtulup hakiki olmaya başlar. İşte tarikatın kişiyi ulaştıracağı hakiki iman ve ihlas, ancak bu durumda tahakkuk etmeye başlar.

[13] Bu ve diğer seyirlerde müşahede edilen şeylerden maksad, ilmen bilinen şeylerin müşahade ettirilerek imanın gaybi olmaktan, müşahade ile yakini olmaya ulaşmasını hasıl

etmektir.

[14] **İstihlak:** yok olmak, kendini kaybetmek. **İstiğrak:** İlahi aşkıta kendini yitirmek. Bu hallere dalan salık kendini kaybeder ve zikrin lezzetine dalarak hislerinden haberdar olamaz. İşte bazı salıkların, şeriatın zahirine muhalif sözleri söyledikleri haller budur. Kamil ve mükemmil mürşidin terbiyesi altında seyreden müridler, bu hallerde kendilerini muhafaza ederler, yaşantıları ve sözleriyle asla şeriata muhalif olmazlar.

[15] **Cezbe makamı:** Mevla tealanın kulunu manevi bir haz ile kendine çekmesine cezbe denir. Bu çekilme ile mürid, seyri sülûk mesafelerini aşar. Bu mesafeler tamam oldukça cezbe makamları da biter ve yeni bir merhale başlar.

[16] Bu konuyu anlamak için şöyle bir açıklama yapalım: Allahu teala'nın sıfatları zatından başka olup zaid olarak mevcuttur. Buna sıfat mertebesi denilir. Ehli Sünnet akaid kitapla-rının beyan ettiği sıfatlar bunlardır. Bu sıfatlar da Allah'ın Zat'ı gibi ezeldirler. Ancak sıfatlar Zat'tan ayrı olarak bulunmazlar. Bu inceliği ifade için "Sıfatlar Zat'ın ne aynısı ve ne de gayrisidir" denilmiştir. Fakat sıfatlardan öteye geçip sırf Allah'ın Zat'ını bilmek istersek bakarız ki Allahu teala'nın Zatı, diridir, bilir, iştir, gürür, tekellüm eder, irade eder, kadirdir, yaratıcıdır. Yani bütün olgunluklar Allahu teala'nın Zat'ında mevcuttur. O halde sıfatlar, kainat ile Zat-ı Mukaddes Rabbimiz arasında aracılırlar. Şimdi deriz ki, salık manevi yolculukta başarılı olup sıfatlar muamelesini geçerek Zat'a ulaşırsa artık sıfatları görmez olur, onları Zat'tan ayrı bulamaz ve bilemez olur. Daha sonra geri dönüş başlarsa tekrar sıfatlar mertebesine iner ve bunları aslı olan Zat'tan ayrı olarak bulur. Kendini de bu sıfatlardan ayrı olarak bulur. Bütün kemalatları gerçek sahibi olan Zat'a verince kendinde hiçbir hayır ve güzellik göremez; kendini boş bir halde bulur. Daha evvelce istiğrak halinde ilahi nurlara gark olduğundan Zat-ı ilahinin nurlarını, sıfatlarını ve kendini birbirinden ayırt edemezdi. Fakat ayıklık hali olan inişe başlayınca artık gerçek ve şeriata uygun marifetlere kavuşunca, işin aslın ona açılmış olur ve Zat'ı, sıfatlarını ve kendini ayrı ayrı bulur.